

VILSLEV—HUNDERUP

Vilslev sogn 2432 ha, lavtliggende og fladt, mellem Ribe og Bramminge, Vesterhavet mod vest, Kongeaaen (reguleret 1941) deler sognet i den nordlige del, som kaldes Vilslev, den sydlige del kaldes Jedsted. Store marskenge, som efter 1940 toges under plov, mod vest, ellers sandmuldet jord. Byerne V, en stor, smuk, gammel marskby. Centralskole 1953, bibl, sportsplads. Kun faa gaarde er flyttet ud. De fleste har langt til deres jord, ofte har en gaard indtil 15 spredte parceller. Fh fra 1919.

Jedsted med fh fra 1924, dambrug, forsamlingsplads med friluftsteater.

Tidligere var sognet ofte hærgtet af stormfloder. 1634 stod vandet 2½ alen højt i kirken. De sidste alvorlige stormfloder var 1909 og 1911. 1915 fuldførtes havdiget som værn (med sluse). Ingen oldtidsminder.

Den kendte norske præsteslæggt Wisløff stammer sandsynligvis fra Vilslev. (Gl stavemaade Wisløff). Helt sikkert er det, (efter oplysninger fra stadsingeniør Wisløff, Sarpsborg) at familien kom til Trondheim fra Ribeeegnen i c 1650.

Hunderup sogn, 2059 ha, lige syd for Bramminge, sandmuldet og lermuldet jord, grænser mod sydvest op til flade marskenge. Lidt løvskov, maaske rester af middelalderens skove. Spredt bebyggelse: Byerne H, Sejstrup med fh fra 1890, Kragelund; sognet er en bakkeø med kuperet terræn.

To oldtidshøje. 29 sløjfet. Oldtidsminder fra jernalderen paa Herredsbjerg.

I engen vest for Kærgaard er et overpløjet voldsted, Møgelkærhøj, delvis udgravet 1937 (Ribe aarb 1939, 107 f).

Hunderup birk lagdes 1791 under Riberhus birk, fra 1812 under Gørding herred (Jy saml, 5. r, II, 221, 335 J. Madsen i Ribe aarb 1905, 46).

Kærgaard var et stort gods (havde 1790 ialt over 80 td hartkorn, og den trefløjede, grundmurede, statelige hovedbygning er en af ægnens anseeligste profanbygninger. Oberstl Chr. von Gersdorffs (død 1748) enke, Margrethe von Rosenørn (død 1786) indlagde sig stor fortjeneste ved udskiftning og frasalg af bøndergodset. Hun støttedes stærkt af præsten Knud Lang, og der er mindestene for Knud Lang i begge sogne, i H for Margr von Rosenørn. Gaarden skiftede ofte ejer i 19. aarh, indtil den forfaldt. 1868 solgtes hovedbygningen til fattiggaard. 1940 skænkede kommunen den til staten, hvorefter den blev sat godt i stand. 1948 købtes den af et udvalg, der her oprettede landbrugsskole og udvidede bygningerne stærkt. (Ribe aarb 1944—47, 279 f, 1956—59, 121 f, Lauritsen, Frifelt og Kragelund: K, 1938).

Pastor Høyers dt, fru *Karen Høyer Pors*, skriver hertil om naturen i Vilslev:

»Vilslev var en smuk landsby, tæt bebygget med gaarde og huse, og ikke en gaard var der, uden der var en storkerede der. I høbjergningstiden rullede den ene høstvogn efter den anden gennem byen ude fra de store marskenge, og saa Kongeaen! Hvad fortæller ikke det navn! Den løber lige neden for pgd-haven, dens vande glider udad gennem marsken ud i havet og hilser høstvognene, der fyldte med dejligt kryddret duftende hø, ruller den modsatte vej fra marsken ind til byen. Ja, hvilken plads har ikke i vor erindringsverden denne aa. Selv min far kunne finde hvile ved at mede i dens vande. Vi børn havde en yndig lille sejlbåd, som kaldtes »Svanen«. Min broder havde selv lavet den. Vi havde ogsaa et badehus. Aavandet var vel koldt, men alligevel fandt vi, det var herligt at bade. En ejendommelig bro, bygget af naturtræ, førte lige syd for pgd og kirken over aen i en opadgaende bue, det var den saakaldte »Spangbro«. Den er nu gaaet til, men før den gik til, blev den malet af en kunstmaler *Beck*, som fik 2000 kr for billedet. Det findes paa museet i Odense. Maleriet hedder »Spangbroen ved Solnedgang«. Saa kommer vi til kirken. Det mærkværdige ved den er, at taarnet staar mod øst. Det siges, at det skulle være et sømærke fra gammel tid, og skriver sig fra kong Nielses tid. Saa

maa jeg ogsaa nævne *Kjærgaard skov*, der ligger lige mellem sognekirkerne. Inde i denne skov laa en fattiggaard, som i gammel tid havde været et herresæde«.

Af den ældre præstehistorie

Hunderup var anneks til Bramminge til 1672 (se Darum). Jedsted hørte før 1864 til Sønderjylland.

Den første lutherske sp skal have været hr *Johan Fuole*, af Fole, (han »changerede religion«!) *Claus Gørding* (1542—71) efterfulgtes af sin søn, *Niels Clausen Vilslev* († 1594), hans dt blev gift med eftm *Morten Pedersen Hegelund* (1595—1606), der døde »hasteligen betagen af rørelse«, hans fader var borgmester i Ribe. Ogsaa *Daniel Hansen* (1606—18) var født i Ribe. *Peder Mathiesen Pors* (1618—46) var søn af stiftsprovst P, Ribe. Han oplevede den store stormflod 1634. Hans enke giftede sig med eftm mag *Anders Laugesen Wedel*, af Ribe Cathrine k. Han blev provst 52. Chr. *Olesen Lønne* (1660—79) var gift med en datter forn. Peder Pors. Om Chr. Lønne tilføjes »underlig og drikkfældig« (W III, 576). Provst *Hans Mortensen Friis* (1679—1708) var borgmesterson fra Ribe, havde 17 børn, hvoraf flere blev præster eller præstekoner. »Han opførte sig ikke alt for vel«. En dt blev gift med eftm *Christopher Antonsen Barchmann* (1708—46), han døde paa Sønderriis, Guldager, som han ejede. 1743—44 var hans svigersøn, *Laur. Gram*, adjungeret, men han blev sp i Stege.

Knud Lang (1744—81) af Dejbjerg, er et af de kendte navne i sognets præstehist. Han har efterladt en række værdifulde optegnelser om pastoratet (optr i Saml t jy hist og top 3 r IV, 38 f, jvf Michael Mikkelsens afh i Fra Ribe a., 1912 s, 266—96), han var forfatter (N 332). Brorson satte ham højt. 1753 hedder det: »L katekiserede smukt over sidste søndags evg, ungdom svarede vel. Skoleholderen blev berømmet for hans udviste flid og troskab«. (Vis 86). 1758: L »forestillede grundig og opbyggelig den artikel om syndernes forladelse«, (Mt 9, 1—8), degnen *Jakob Bruun* er gammel og svag, ungdom svarede vel og intet blev paaklaget« (Vis 128). I Brorsons breve (vis 364 f) refereres indgaaende en sag L havde med en kontrær møller, hvor Brorson hædrede L for hans sagtnodighed.

De kirkelige forhold var dog ikke særlig gode. 1758 skriver Brorson: »Dog haver jeg fundet stor ligegyldighed for Guds kirke. Næsten ingen havde forstaaelse af, at der kun ventede dem et evigt liv, om de fordybede sig i Gud«. Knud Lang huskes særligt for hans arbejde med jordreformer og som foregangsmand inden for landbruget. Han viste store evner baade i teori og praksis. I »Danmarks og Norges økonomiske magazin« 1757—64 skrev han 6 afhandlinger om landbrugsfaglige spm, hvorfor han fik 2 guldmedailler og en sølvmedaille. Sammen med herskabet paa Riber Kærgaard, arbejdede han paa at faa fællesdriften bragt til ophør, udskiftning og hoveriets afløsning. Kærgaard var en af de første gaarde, der gennemførte jordreformerne og afskaffede hoveriet. Knud Lang arbejdede ogsaa for fremskaffelse af god saa-

sød, afvanding og kvægopdræt. Hans enestaende indsats for sognet blev ikke altid paaskønnet af den tids sogneboere. (Mich. Mikkelsen i Ribe aarb 1911-14, s 266-98).

Knud Lang efterfulgtes af sine to sønner, først *Jørgen Lang* (1777-87), saa *Niels Lang* (1787-1821). *Hans Hjerrild* (1821-27) havde været sp i Øsse-N siden 1788. Provst *Morten Thomsen Næblerød* (1827-35) var bondesøn fra Næblerød, Tjustrup, en meget duelig og nidkær præst. Han var præget af oplysnings-tiden, skrev om skadelige insekter paa Ribe-egnen (Halds tidsskr f landøkonomi (1834)).

Tiden efter 1849.

Præsteembedet var tidligere et af stiftets højst lønnede og havde ældre præster til 1930. Ingen sp er forflyttet herfra siden reformationen. De aandelige vækkelser i 19. aarh gik faktisk dette pastorat forbi. Man har været trofast mod folkekirken, men større interesse har der ikke været (jvf Brorson 1758).

Bedst passer antageligt ordene: »Stillestaaende, alm folkekirkelige«.

Pastor *Johs. V. Angel* (1835-51) omtales af lærer *Jørgen Fog* som »en gammel mand af den vantro skole«, (H. Begtrup: Gr hj i 19. aarh I, 70). Lærer *Fog* var lærer i Ankelbo og blev viet i Vilslev 1845. Bryllupsgildet fejredes i Vilslev med kristelige sange og salmer, ikke paa verdslig vis med musik og dans. Fogs svigerfader, gdjr *Claus Clausen*, Vilslev, var en vel oplyst og gammeldags from mand.

Pastor *H. N. T. Friis* (1852-73) var rationalist. Det stod smaat til med kirkegangen.

Pastor *H. J. J. Sørensen* (1874-91) se ndf var stilsfærdig, uden retningspræg. Pastor *N. J. Høyer* (1891-1911), se ndf. Kkg var ret god i hans første aar, men sløjede af. H var meget flittig til husbesøg, afholdt, men blev svag, og havde kapellan fra 1906. Pastor *Mikkelsen* tog fat med energi. Der var ingen vakte kr eller mgh-arbejde. Af og til blev der holdt foredrag. Undertiden kom indremiss og holdt møder, men der kom kun faa. En ungdomsforening samlede mange til folkelige og kristelige møder. Pastor *Mikkelsen* skriver, at »det var vanskeligt at samle folk, befolkningen var materialistisk af sindelag, afholdtsforening og gymnastikforening dyrkede hver sit speciale uden forbindelse med kirken, og skønt Kongeaaen gik gn pastoratet laa det sønderjyske spm i dvale her«.

Pastor *K. Pedersen* (1913-30) skriver, at »sognene vel nok maatte regnes til de døde sogne, og der kom ogsaa i min tid kun faa i kirke og til møder. Men alligevel var der smaa kredse, som var kirkeligt interesserede og ikke forsømte deres kirke. Ved menighedsraadsvalg og i menighedsraadet blev kun kirkelige hensyn gjort gældende. Kkg var omkr 3-5 pct. IM i Esbjerg arrangerede adventsuger, som indleddes af sp, og de var ret godt besøgt, men det var for en del IM i Gredstedbro, (3 km fra V kirke), der kom og fyldte op. Der var i Vilslev-H meget jævne forhold, men ikke ringere end saa mange andre steder. Befolkningen i V var velstaaende marskboere, de havde kreaturer paa græs og kom meget rundt paa markeder. Fle-

re havde været i USA og der mistet forbindelsen med kirken. De fra USA hjemvendte havde deres eget verdensmandspræg. Vi fik en god ungdomsforening, der blev yderligere bygget 2 fh, og her holdt vi ogsaa møder og foredrag, biskopperne i Ribe talte her jævnligt«.

Pastor *S. T. Møller* (1930-32), se ndf.

Pastor *Ingv. Nielsen* har virket her siden 1932. Han er fmd for IMs præstekonvent paa egnen og kredsfdm DMS. Der er ingen organiseret IM-kr i pastoratet, rolige forhold, dsdk og pigeklub i V, 2 DdU, kr for DMS og ØM. Møder for unge og ældre i pgd. - Pastor N skriver:

Ang kirkeliv i dag: Ikke store udsving. Maaske en smule stabiliseret, lidt mere kirkegang, lidt flere altergæster. Et nyt træk i tiden er det, at det samlede menighedsraad tager ansvaret for forskellige kirkelige arrangementer, f eks en aarlig YM-dag, hvortil der er stor tilslutning fra alle kredse i pastoratet. De kirkelige indsamlinger er voksende. Gavebeløb i 1965: ca 10.000 kr.

Blandt kendte mænd nævnes: Proprietær *Niss Nissen* af Spøttrup hovedgaard, Salling († ca 1850). I 1847 stiftede han et legat under navn af »Peder Nissens og hustrus legat« til fordel for Vilslev sogn, og navnlig for de under dette sogn hørende tvende byer Hille-rup og Jedsted. Den oprindelige grundstol blev paa 19.728 rigsbankdaaler og udgjorde kun 3/50 af hans formue, Hans forældre var født i Hille-rup og Jedsted. Sin store formue skal han især have tjent ved kreaturhandel paa Hamborg.

Om salmedigteren *Terkel Eskildsen*, se K. Carøes afh om T. E, 1914. (Fra Ribe amt).

Lokalhistorikeren *Jens Mikkelsen Lauridsen*, V († 1959). Han har udgivet flere slægtsbøger og var medudgiver af »Kærgaardbogen«, og der er ingen tvivl om, at han her har været den bærende kraft.

Storkøbmanden generalkonsul *Poul Jørgen Holdensen* (* 63 i Sejstrup), Melbourne, Australien, rejste herfra 1879.

Lærer *Asmus Jæger* (* 1848, † 1917), var lærer i H i 38 aar, var en af sognets foregangsmand og satte dybe spor. Mindsten med portrætmedaillon ved skolen.

Lokalhistorikeren *T. Tobiassen Kragelund*, († 1958) mindes ogsaa ved en mindsten i H. Han var i direktionen for Brammings bank, meget kyndig i egnens historie. Forretningsfører ved dagbladet »Vestkysten«. Boede i Esbjerg.

Blandt lærerne nævnes: *Thorvald Havemose*, Jedsted († 43). *M. C. Stensig*, V († 41). *D. Hansen*, V, *A. M. Andersen*, H, *Møller Kristensen*, H, *J. H. Hyldtoft*, Sejstrup (* 00).

Centralskole 1953 i V.

Leder af centralskolen i V: *D. Hansen*.

1923 oplyses: Kkg 3-5 pct, DdU (80 og 70), overv gr, enk IM, intet særligt. 1931: Kkg 7 pct, overv gr, jævn forhold, DdU, enk IM. 1939: Kkg 5 pct, ikke retningspr, venlig, men noget materialistisk indstillet bef, 3 ungdomsf, 1951: Alm folkekirkelige, enk IM og gr, venlig bef, 2 børnegudstj, kirkeblad, 3 ungdomsf. 1963: Kkg V: 10-30 i kirke, i H: 20-50, venlig bef, enk gr og IM, 2 dsdk,

2 DdU, landbrugsskole paa Kærgaard (75 elever. Forstander: *E. Jensen*). 1966: Se ovf.

Vilslev kirke Sct Nicolaus, en af landets smukkeste og interessanteste tufstenskirker, ligger malerisk midt i marsklandsbyen ved Kongeaaen. Den er hvidkalket og blytækt, har romansk skib, kor og apsis af tufsten paa profileret sokkel, enkelte dele af granit. Apsis har 5 falsede rundbuefelter, der hviler paa næsten frie tufstensøjler med terningskapitæler og baser med bjørnekløer af granit, koret har to tilsvarende rundbuefelter og et oprind rundbuevindue. Skibet er lidt yngre, med smallere lisener og lange konsoller. Den vel bevarede norddør bruges, bag en art baldakin af kridtsten, der afsluttes med 3 rundbuer. Skibet har mod nord to rundbuevinduer. Indvendig har apsis kuppelhælv, fornyet 1884, og apsis har mod nord en halvøjle. Høj, slank korbuue, koret har bræddeloft, skibet bjælkeloft. I sengotisk tid er opført et ret anseligt taarn ved korets **nordside** med krydshvælvet taarnrum som sakristi, fladbuuet dør til koret. Taarnet har pyramidetag. Vaabenhuset mod nord af munkesten. Smukke, senromanske kalkmalerier fra c 1250, restaureret 1913, i korbuuen Abels offer, paa triumfvæggen nadveren, og Jesu indtog, højt paa skibets væg et indvielses kors. Alterbordet har smukt renaissancepanel fra c 1600 med portalfelter. Lidt undersætsig altertavle i højrenæssance med de 4 evangelister og malerier fra 1684 (Nadveren, Jesu daab, Gethsemane, korsfæstelsen), Krucifix i topstykket. Figurgruppe fra en ældre tavle. Svære renaissancestager, gotik, noget medtaget korbuuekrucifix. Int, romansk granitfont med kæmpende krigere (noget opbugget), lille sydtysk daabsfad med bebudelsen. Højrenæssance prædikestol fra c 1600, med lavstammede hjørnesøjler og felterne med evangelistmalerier. Mod vest et smukt pulpitur fra c 1599 paa kannelerede, firkantede søjler og malerier af Kristus og apostlene. En tavle viser vandstanden i kirken ved stormfloden 1634. Klokke fra ca 1375. Gravsten. 250 sd. Orgel.

Arkitekt Graae har paavist, at kirkens maal er af særlig interesse. Længden er 100 romerske fod, deraf $\frac{1}{3}$ i kor og apsis, $\frac{2}{3}$ i skibet. Den indvendige højde og bredde er ens, apsisrunding og knæfald danner en cirkel, og højden under halvhvælvingen i apsis er lig cirkelns diameter. Udefra danner taarn, kor og apsis en helhed af stor skønhed.

J. Helms: Jyske tufstensk, 131 f. Nørlund-Lind, nr. 79, Mack, D. 324 f, Jy saml 3, r, IV, 41, J. Helms i Folkekalender f Danm 1863, 24 f.

Hunderup kirke ligger ret ensomt, hvidkalket, lav og lang, ses viden om. Romansk skib og kor af granit og tuf paa skraasokkel af granit. Begge døre ses, norddøren er tilmuret, 3 opr vinduer ses. Paa skibet rester af murudsmykning. I gotisk tid er koret stærkt forlænget af munkesten. Triumfvæggen er fjernet, saa skib og kor gaar i eet. To smaa indvendige nicher ved korgavlen. Senere er tilføjet blytækt taarn med pyramidetag og hvælvet taarnrum, spidsbue til skibet. Her er nu indgang, idet vaabenhuset mod syd (sengotisk) er materialrum. Bjælkeloft. Alterpanel fra 1638, altertavle fra 1700 i akantusbarok, delvis fornyet 1920, da et maleri af Martha og Maria blev indsat. Balusterformede stager med kraftige kugleled. Romansk granitfont med hulede hjørneblade paa foden. Sydtysk daabsfad fra c 1575 med bebudelsen. Fyrretræs-prædikestol i akantusbarok som altertavlen, fra 1700. Klokke fra 1599. Prægtige gravminder for Kærgaards ejere, det fornemste er stort, kostbart fra 1569, opsat over Niels Lange og hustru, begge liggende i legemsstørrelse i marmor paa en marmorkenotaf. Det blev meget beskadiget, da biskop Kofod (der var kirkeejers) 1822 lod det nedtage og henlægge i en kælder bag alteret. Omkr 1860 blev figurerne indmuret i korvæggen, men 1950 blev monumentet (ved Carlsbergfondets og Nationalmuseets hjælp) så vidt muligt opstillet bag alteret, men flere detaljer var gaaet tabt. Det var skabt af kunstneren Cornelius Floris, som ogsaa skabte Chr. IIIs sarkofag i Roskilde dk og Fr. Is sarkofag i Slesvig dk. Det var 4 alen langt og 3 alen bredt, af sort og rødflammet marmor. Monumentet stod oprind foran alteret, medens kisterne stod i en gravkælder. Desuden flere andre anselige gravminder. Smukke gjennebrudte trædøre i rig akantusbarok. Kirken restaureret 1951. 120 sd. Orgel.

J. Helms, Dsk tufstensk, 137 f, Otto Norn i Nationalmus aarb 1953, 73 f. Mack, D 166, 408, P. Adler om Niels Langes gravmæle, Hist stat maanedsskr, 1839, 129 f.

Folketal: 1850: 772 og 516, 1901: 750 og 973, 1925: 789 og 706, 1965: 780 og 720.

Altergæster: 1922: 374 og 208, 1930: 278 og 220. 1942 200 og 200, 1965: 275 og 236.

Menighedsraad: 1922: 11 gr, 1 IM, 1930: 10 gr, 2 IM, 1942: 12 u p, 1950: 12 fælles, 1961: do, 1965: do.

Kommunevalg: (H blev selvst kommune 1925, en del hører kirk t Bramminge), venstre, 1958: Upol, fmd gdjr Einar Nielsen, H, 1958: Upol, fmd gdjr H. Pedersen, 1966: do.

Sognepræst

Indt 1857: a) 178 rug, 29 byg, 20 havre, b) 147 rdl, c) 9 lpd ost, 13 lpd smør, mælk m m, d) 450 rdl, e) 220 td ld, halv marsk, 20 td hartkorn. Smuk og anselig pgd opført 1855. — 1870: Regul 3242 kr, netto 5702 kr. — 1913: 2. kl, 1946: 3. kl, 1958: 12. kl. Pgd fra 1855; lige op ad Kongeaa-engen. En kirkesti og spangbro fører fra kirke og pgd til Vilslev Spang. Før 1864 var der toldgrænse her.

17. 30. okt 1835–23. dec 51 (sp Hjortlund-K 28. maj 19): **Johannes Villadsen Angel**, * 20. sept 78 Ribe. Forældre: Smed Villads Johansen og Johanne Marie Thygesdatter. Stud Ribe 98, c apr 09 (h), lærer Trinitatis fattigskole, Kbhvn og timelærer Mtrp, adjunkt Ribe 14, afsk 23. dec 51, † 10. sept 59.

Skr 1817 paa latin i Ribe katedralsk program om Luther og reformationsfesten 1817.

Se ovf.

18. 15. marts 1852–27. dec 73 (sp Brøns 26. juli 36): **Hans Nicolai Tranberg Friis**, * 28. nov 00 Endrup, V Nykirke. Forældre: Herredsskriver og ejer af Endrup mølle Gabriel Michael F (af Nordby, Fanø) og Frederikke Tranberg. Stud Ribe 19, c okt 24 (h), vicepastor Jernved 17, marts 26, afsk 27. dec 73, † 8. april 86. ~ 29. sept 27 Sophie Amalie de Teilmann, * 4. aug 03 Endrupholm, † 18. febr 77. Forældre: Godesejer Thøger de T og Else Hansen. — Hustrus søster ~ Fabricius, Højrup, Sdj.

19. 27. marts 1874–11. maj 91 (sp V Vedsted 23. okt 60): **Hans Jørgen Jacob Sørensen**, * 4. febr 18 Onegærde, Norderø, Færøerne. Faderen: Provst Snoldelev-T, † 64, se der. Stud Roskilde 38, c apr 44 (h), premierløjtn 44, hjpr Skelby-Gunderslev 17. april 45, sp Sandø 14. juli 47, afsk 11. maj 91, † 4. marts 92. ~ 20. aug 47 Dorthea Mundine Schow, * 6. febr 19 Gerdrup, Egeslevmagle, † 16. aug 04. Forældre: Forpagter Henrik Stampe S og Dorthea Mundine Christiane Lund. — Søn: Skanderborg-S. Dattersøn: Wellejus, Korp-U. Sønnedatter ~ Bartholdy Møller, Brand-Aa.

Lagtingsmd Færøerne 52. Skr adsk om Færøerne.

Pastor Ss fader, han selv og hans søn var præster paa Færøerne og bevarede stedse en varm interesse for disse øer. Paa sin dødsdag gik han med sin hustru hen til sygehuset i Skanderborg, hvor han boede, og hvor hans søn var præst, faldt om paa gaden, blev baaret ind i et hus, hvor han straks døde. Ved begravelsen sagde hans søn bla: »I 46 aar var far præst. Han havde ikke store tanker om sig selv, han var en ydmyg mand, derfor fik han som præst udrettet mere, end han selv vidste af. Hans liv blev en prædiken for hans mgh«. Han tilbragte 14 aar som barn paa Færøerne og 13 aar som præst der. Han forstod færingerne tilfulde, var fortrolig med deres liv og tankesæt som faa. Ham

skyldes de første og mest paalidelige meddelelser om Færøernes natur og samfundsforhold. I lagtinget øvede han, da friheden indførtes, indflydelse paa en række love til gavn for Færøerne. Under en ondartet difteriepidemi gik han trofast rundt de lange besværlige veje til de syge, blev selv smittet og var døden nær. Han maatte føres til Danmark, men amtmanden, hans modstander, som tilfældigt var paa samme skib, hilste ikke paa den syge præst, hvad der pinte ham meget. Pastor S oplevede 1864 i V Vedsted og den tyske besættelse. Det greb ham dybt. Han var ikke af dem, der kunne tale begejstret og henrivende, men man følte, at bag hans jævne, enfoldige ord stod en mand med et varmt hjerte. Han sagde selv, at han var fattig paa ord og kun daarligt kunne udlægge sine tanker, men han var tro i sin gerning. Han var de fattiges ven, trofast til at besøge syge og fattige. Og saa var han en praktisk mand . . . bl a en dygtig snedker. Han lavede sin egen stol til V Vedsted kirke, og den staaer der endnu sm m andre stole, der har haft præstens stol som model. Lærer *Grundahl*, Vilslev, udtalte bl a ved Ss baare: »Han havde et rigt og godt hjerte, og der gik et suk gn mgh i Vilslev, da vi hørte om vor gamle præsts død. Og vi mindedes vort gamle præstepar, som arm i arm gik tur langs Kongegaen hver dag, til de drog herfra«. Aftnerne var hyggelige, fruén spandt, præsten læste højt eller sang danske sange, tællelysene havde man selv støbt, og børnebørnene glædede sig ved at høre om Færøerne og andre interessante ting.

Vib st folkebl 15. maj 53 Ribe stiftstid 3. marts 92. minder fortalt af pastor A. Bartholdy Møller og fru Thyregaard, Salling ungdomsskole.

20. 23. juli 1891-4. sept 1911 (sp Kvong-L 10. marts 81): Niss *Jochumsen Høyer*, * 5. nov 40 Haverslund, Ø Løgum. Forældre: Gdjr Jørgen Mortensen H og Karen Toft. Stud Haderslev 63, stud i Heidelberg, c Kbhvn 73-2 (h1), skolebest, Aarhus 73, afsk 4. sept 11, † 4. dec 19. ~ 29. dec 73 Anne Magdalene Høyer, * 21. nov 47 Øster Linnet, † 25. okt 22. Forældre: Gdjr, sognefoged Boy Lauritzen H og Anne Hansdatter.

Pastor H og hans hustru var udvandrede sønderjyder og præget deraf. Han var glad for at være i Kvong, men han søgte til Vilslev af hensyn til sine børns skolegang og fik det store embede her, skønt der var 60 ansøgere. I Kvong var der god kkg, i Vilslev ikke saa god. Til gengæld gav lejeindtægten af de store marskenge en god indtægt, men han var ikke nogen god økonom, og kæmpede ofte med pengemangel. Han var for gavmild af sig, hjalp overalt og var ikke ivrig nok for at faa tiende og afgifter ind. Paa tiendedage og afgiftsdage (2 dage i træk), var der fest med lange kaffeborde og gode cigarer. Men folk var mere interesseret i stude og kortspil end i kirkeliv. H yndede ikke dette, men han var en fredens mand, og han gik meget rundt hos de syge og gamle. Han var ogsaa interesseret skolemand, og fik skolevæsenet sat i god gænge. Han havde været lærer og skolebest i Aarhus, hvor han fandt sin hustru, der var lærerinde. En dt fortæller

om, at hun var med paa sygebesøg. Hun skulle synge for ved hjemmeberetelser, da H ikke kunne synge. Men hun maatte formane sin far: »Du maa ikke gøre det saa rørende, saa jeg græder, for saa kan jeg ikke synge«. I et hjem var konen lidt ivrig for at gøre præsten opmærksom paa de mange skriftsteder, der hang paa væggene. Han lod som ingenting, men sagde til sidst: »Det er nu bedre at have Gud i sit hjerte end paa væggen!« Saadan kunne han sige smaa guldkorn, der ikke blev glemte. Pgd var meget gæstfri, og der var meget at gøre for præstekonen. (Folk sagde: »Hun er god nok, men præsten . . . han er en *dejlig* mand!« Landvæsen havde han ikke megen forstand paa, saa fruén maatte tage affære. Mens han maaske var for rundhaandet, holdt hun sammen paa tingene, børnene gik i hjemmelavet tøj, hun var meget sparsomelig. En gang om maaneden samlede præstens de unge, og sonnen, *Jørgen*, der blev c theol (se ndf under litt), men døde ung, fortalte gerne om Sønderjylland, og der blev sunget fædrelandssange, indtil pastor H sluttede med trosbekendelse og fadervor. Der kom mange, og det var alene et sløb at holde de 12 petroleumslamper, der skulle tændes til møderne, i orden. Om sommeren var der mange gæster. Over for konfirmanderne var H streng, her stak skolemanden igennem. De skulle absolut lære noget, saa de kunne huske det, naar de blev gamle og ikke kunne læse mere. Det havde knebet for pastor Sørensen at holde styr paa konfirmanderne, og derfor blev der taget haardt fat af H fra begyndelsen. (»Jeg har øjne i nakken«!). H var meget præcis og krævede præcision. H havde 4 sønner og en datter. De maatte hjælpe til, men det var en stor hjælp, at de til landbruget fik en dygtig forkarl, *Anders*, som var der i 17 aar. Fru H var fast, bestemt, men god og from. Hendes aftenbøn med børnene var en højt tid for dem. Børnene gik alle 5 i skole i Ribe, (op kl 5,30 morgen og hjem kl 17, det var ofte drøjt). Da sønnen, *Jørgen*, døde, kunne H ikke selv tale af bevægelse: »Jørgen gjorde os aldrig imod, Herren gav, Herren tog, Herrens navn være evigt lovet«, en søn blev læge og døde 42 aar gl, en tredje søn gjorde sine forældre sorg. En datter har fortalt hertil om sin kære forældre. - Omkr 1906 blev H angrebet af halskatarr og bronchitis, saa det kneb ham at udføre kirketjenesten. Saa fik han kapellan. Om *M. P. Mikkelson* er fortalt foran: Han satte megen pris paa H. Den flg hjpr *H. F. Hansen*, var blevet udskrevet fra sanatoriet, han havde gaet i skole sm m Høyers sønner, følte sig hjemme i V prg og beundrede det gamle præstepar, og 3. dec 1909 oplevede de den store stormflod, da vandet trængte ind i pgd.

En datter fortæller:

I den hyggelige *Kørgaard* skov blev der holdt folkemøder. En udmærket bestyrer havde de paa fattiggaarden, saa de gamle havde det ualmindeligt godt der. Pastor H besøgte hver søndag disse gamle efter gudstjenesten. Det kunne da hælde, at datteren var med, og det skete, at de gamle bad præsten, om hans dt ikke maatte blive for at fornøje dem. Hun fik i saa tilfælde en gang fat paa et koste-

skafft, som hun saa dansede med. Dernæst stod hun op paa et bord og sang nogle fornøjelige sange for dem. »Det var vel nok en fornøjelse at se, hvorledes man kunne glæde disse gamle mennesker«. Pastor Hs blev begravet i V, hvor de mindedes med kærlighed.

(Medd af fru Karen Høyer Pors, Christiansfeld, jvf Ribe Stiftstid 5. dec 19 og Berl Tid 7. dec 19).

Pastor *Ingv. Nielsen* skriver: »Pastor H har et ualmindelig smukt minde. Han blev kaldt sygepræsten. Det vil sige, at han baade var flitig og god til sygebesøg. Han kunne knæle ved sygesengene og bede for og med de syge. Han var vellidt, mens fru H var mindre vellidt. Den alm mening er, at hun var sin mand en hindring i hans gerning.«

Ved en fest i aug 1966 fortalte lærer *A. M. Andersen*, 88 aar gl: »Pastor Høyer, der boede i Ribe som emeritus, havde bedt ham komme ind en gang imellem og fortælle om hjemmene i Hunderup sogn. Han ville gerne følge med, saa han vidste, hvordan man havde det. Saa kunne han bedre bede for dem. Pastor H fortalte, at han bad for sognet og hjemmene hver dag. En dag tog han nogle med hjem og en anden dag andre hjem. Pastor Høyer var enestaaende i forbønnens tjeneste.« – Der blev givet et lidt andet billede af fru Høyer end det, datteren har tegnet.«

Fru lærer *Andersen* fortalte træk, der viste, at fru Høyer var lidet gæstfri.

Og videre fortalte fru *Andersen*: »Naar konfirmander kom med deres offergave, saa kogte fru Høyer suppe, hver konfirmand fik saa en mundfuld suppe, men de maatte alle drikke af samme kop. Til de første sagde hun: Tag nu ikke for stor mundfuld, for saa bliver der ikke noget til de sidste.«

Hjælpepræst hos pastor Høyer

1906–09: *M. P. Mikkelsen*, se Felsted.

1909–11: *H. F. Hansen*, se Rind.

23. okt 1912 var *C. A. R. Bruun*, sp Estvad-R uden men renoncerede, se Langaa-T-V.

21. 31. jan 1913–1. marts 30 (sp Torsted-H 18. dec 02): *Kristen Pedersen*, * 5. maj 63 Brofelde, Kvandløse. Forældre: Gdjr Mads P og Ellen Kristine Kristoffersen. Ved landvæsen til 89, stud priv 90, c 96 (h₂), hpr Od- den 18. febr 97, afsk 1. marts 30, † 5. juni 50. ~ 25. nov 98 Kirsten Marie Larsen, * 15. okt 65 Igelsø, † 11. april 40. Forældre: Gdjr Hans L og Ane Andersen. –

Pastor P skriver: »Jeg har ikke ønsket at være partimand. Som student i Kbhvn hørte jeg Skat Rørdam og Ferdinand Jensen, og de blev bestemende for min udvikling og maa- de at røgte præstegerningen«. P var en solid mand, præget af sin opvækst i et godt sjællandsk bondehjem. Han var beskedent, gik gerne ud paa besøg og holdt bibellæsninger og møder i sognene. Han var bange for at dømme, virkede meget stiltfærdig. Hans hustru var en dygtig husmoder (stifts- provst Olesen kom der gerne, ogsaa for hendes gode mad). Hun var stiltfærdig som sin mand, ville ikke gøre sig gældende udadtil.

22. 28. maj 1930–15. aug 32: *Sverre Traas- dahl Møller*, * 19. juli 02 Ølby. Faderen: Provst, Spentrup-G, † 45, se der (Stamt 52).

Stud priv 21, c 30-1 (1), † 15. aug 32. Ugift. Broder: Grundfor-S.

Pastor M var glad for sin gerning som præst. Han havde en sjælden smuk, kraftig og melodios stemme. Dette kom ham tilgode, da han blev præst i Vilslev-Hunderup; flere mgh bejlede til ham, da han søgte embede. Han forberedte sig grundigt før han skulle tale, og som prædikant var han ypperlig. Begge kirker var fulde søndag efter søndag. Mgh var meget glad for ham, jævn og ligetil som han var. Der foreligger mange vidnesbyrd om, hvor skattet han var af baade unge og ældre, thi han havde en sjælden evne til at komme i kontakt med mennesker. Ofte blev han budt ud i sognene og talte jævnlige i forskellige kirker paa egnen, ligesom han sendte prædikener til »Vestkysten«. Han var ikke retningsmand, hans forkyndelse var lodig og varm. Da han døde paa Vejlebjerg sanatorium af tuberkulose, var sorgen stor og op- rigtig i begge sognene. Han ligger begravet paa Vilslev kirkegaard, og der blev stadig lagt friske blomster paa hans grav.

23. 23. nov 1932: *Ingvard Andreas Nielsen*, * 23. jan 06 Hinge. Forældre: Boelsmd Niels N og Else Marie Jensen. Stud Viborg 27, c 32-2(1). ~ 16. aug 33 Ebba Ryttergaard Vin- dum, * 30. maj 11, Almind v Viborg. Forældre: Gdjr Laurids V og Annine Ryttergaard. – Broder: Aars-H.

Kvint DMS' hjemmearb, kredsmd DMS. Fmd IMS konvent paa Ribeeegnen.

Litt foruden ovenn: *J. Madsen*: V i 19. aarh, Fra Ribe amt, 1905, c th Jørgen Høyer, om Knud Lang, K. Carøe: Terkel Eskildsen og hans salmer, smst, 1914, *J. Madsen*: Jedsted og Hillerup, smst, 1909. Om Kærgaard: Saml t jy hist og top, 3. r, IV 65 f, Fra Ribe amt, 1908, 71 f, *J. Richter*: Jægermesteren paa K, smst, 1927. Endv: *T. T. Kragelund*: Fra H sogn, Fra Ribe amt, 1942, 414 f, *H. J. J. Sørensen*: Fra Vilslev og Darum præstekald, Khst saml, 4. r, I, 162–163. *H. Duborg*: Jedsted Mølle 1934.

JERNVED

(Med filialkirke i Gredstedbro).

Jernved sogn, 3012 ha, langs Kongeaaen, størstedelen er bakkeø-terræn, svagt bølget, mod vest leret, mod øst sandet jord. Store moser er opdyrket. Smaa plantager. Tidl en del hede. Plougstrup krat med egepur og sjældent insektliv. Byerne J med fh fra 1903, Jernvedlund med skole fra (1873 (1943)), sportspl, Gredsted, yderst mod SV stations- byen *Gredstedbro* (440 indb) med centralsk, opf 1937, udvidet 61, med realafd, bibl, mh fra 1946, alderdomshj Carstensminde fra 1954, sportspl, hotel, butikker m m, Plougstrup m skole, opf 1879, udvidet 43.

Oldtidsminder: 19 høje, hvoraf flere anselige, 45 sløjfede.

I Plougstrup har ligget en hg (efter sagnet Sorte- plovs, Erik Emunes banemands, hjemsted). Herreds- tinget holdtes ved Jernvedlund 1811–14.